

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ВЛАДА
САВЕТ ЗА ПРАЋЕЊЕ ПРИМЕНЕ ПРЕПОРУКА
УЈЕДИЊЕНИХ НАЦИЈА ЗА ЉУДСКА ПРАВА

ПРЕДЛОГ

ЗАПИСНИК

са тематске седнице Савета за праћење примене препорука
механизма Уједињених нација за људска права

Тематска седница Савета за праћење примене препорука механизма Уједињених нација за људска права *«Представљање кључних налаза из извештаја у вези са Трећим периодичним извештајем Републике Србије о примени Међународног пакта о економским, социјалним и културним правима»* одржана је у среду, 9. фебруара 2022. године од 12,00 до 15,30 часова у сали Београд у Палати Србија, Булевар Михајла Пупина 2.

Седници су присуствовали:

- Гордана Чомић, министарка за људска и мањинска права и друштвени дијалог и председница Савета;
- Јовица Чекић, Министарство спољних послова, заменик члана;
- др Снежана Пантић Аксентијевић, Министарство здравља, заменик члана;
- Стеван Глигорин, државни секретар, Министарство државне управе и локалне самоуправе, члан;
- Анамарија Вичек, државни секретар, Министарство просвете, науке и технолошког развоја, члан;
- Александра Ђорђевић, саветник, Министарство културе и информисања, заменик члана;

Седници, из оправданих разлога, нису присуствовали следећи чланови Савета: Милосав Миличковић, државни секретар, Министарство унутрашњих послова; Александар Томић, министар саветник, Министарство спољних послова; Стана Божовић, државни секретар у Министарству за рад, запошљавање, борачка и социјална питања; Ференц Вицко, државни секретар у Министарству здравља; Радован Јокић, в.д. помоћника министра културе и информисања; Југослав Милачић, саветник министра у Министарству за европске интеграције; Никола Наумовски, в. д. помоћника министра у Министарству правде, Александра Чамагић, в.д. помоћника министра у Министарству за бригу о породици и демиографију; Снежана Жугић, в.д. помоћника министра, Министарство омладине и спорта, члан.

Седници су присуствовали представници државних органа: Катарина Томашевић, Министарство унутрашњих послова; Бојана Ковачевић, Министарство

унутрашњих послова; Анђелија Тодић, Министарство правде; Бошко Латковић, Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања; Данијела Чукић Влаховић, Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања; Ивана Чикарић, Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања; Снежана Богдановић, Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања; Милка Миловановић Милић, Министарство за бригу о породици и демографију; Светлана Ристић, Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре; Тина Јањатовић, Министарство за заштиту животне средине; Игор Поповић, Канцеларија за Косово и Метохију; Рајка Вукомановић, Народна скупштина.

Седници су присуствовали следећи представници независних државних органа: Лола Хасановић, Повереник за заштиту равноправности; Богдан Бањац, Повереник за заштиту равноправности; Борка Рајшић, Повереник за информације од јавног значаја и заштиту података о личности; Урош Чабрило, Повереник за информације од јавног значаја и заштиту података о личности.

Седници су присуствовали и следећи представници међународних организација и организација цивилног друштва: Ана Јанковић Јовановић, Тим за људска права Уједињених нација у Србији; Ружица Банда, Мисија ОЕБС у Србији; Душан Покушевски, Београдски центар за људска права, Платформа организација за сарадњу са УН механизмима за људска права; Соња Тошковић, Београдски центар за људска права, Платформа организација за сарадњу са УН механизмима за људска права; Снежана Лазаревић, Иницијатива за права особа са менталним инвалидитетом MDRI-S; Данило Ћурчић, А11 иницијатива за економска и социјална права; Милијана Трифковић, А11 иницијатива за економска и социјална права; Надежда Сатарић, AMITY; Гордана Пушара, Удружење особа са инвалидитетом Београд; Јелена Унијат, Група 484; Јелена Лончаревић, Међународна мрежа помоћи; Мирјана Џуверовић, Мрежа Организација за децу Србије – МОДС; Милан Филиповић, Комитет правника за људска права - (YUKOM); Милан Радојевић, ПРАКСИС; Сарита Брадаш, Центар за достојанствен рад; Ирена Стојадиновић, PIN | PSYCHOSOCIAL INNOVATION NETWORK; Маша Вукчевић Марковић, PIN | PSYCHOSOCIAL INNOVATION NETWORK; Биљана Гинова, ERA | LGBTI Equal Rights Association for Western Balkans and Turkey; Никола Планојевић, Да се зна/ ERA | LGBTI Equal Rights Association for Western Balkans and Turkey; Горан Сандић, YOUTH коалиција/Београдски центар за људска права; Тара Петровић, YOUTH коалиција/Грађанске иницијативе; Влада Шаховић, Save the Children; Татјана Ристић, Save the Children; Милица Ђорђевић, Канцеларија Савета Европе у Београду; Ивана Крстић, Правни факултет.

Испред Министарства за људска и мањинска права, седници су присуствовали: Ивана Јоксимовић, в.д. помоћника министра; Мина Роловић Јочић, државна секретарка; Светлана Ђорђевић, виши саветник; Владимир Шоћ, самостални саветник; Тања Срећковић, самостални саветник и секретар Савета; Босилка Вуковић, сарадник; Марија Радовановић, консултант УН-а; Катарина Китановић, консултант УН-а.

Седницу је отворила Гордана Чомић, председница Савета за праћење примене препорука Уједињених нација за људска права (у даљем тексту: Савет) и захвалила се на присуству присутним члановима и заменицима чланова Савета, представницима државних органа, члановима државне делегације која представља Трећи периодични извештај Републике Србије пред Комитетом за економска, социјална и културна права, затим представницима независних институција, међународних организација и представницима организација цивилног друштва. Члановима државне делегације се захвалила на раду на изради извештаја о примени Међународног пакта о економским,

социјалним и културним правима, а представницима организација цивилног друштва на изради алтернативних извештаја достављених Комитету за економска, социјална и културна права. Истакла је и циљ тематских седница као и намеру да се оне организују бар једном у току месец дана.

Председница Савета је предочила ритам рада на данашњој тематској седници. Односно, предочила је да свако од представника организација цивилног друштва на располагању за представљање налаза из својих извештаја има 5 до 10 минута; затим, да је након сваког излагања предвиђено 10 минута за дискусију, односно постављање питања и одговоре; као и да уколико на нека питања не стигне да се одговори тада, одговори ће бити дати на крају излагања; напоменула је да уколико се неки закључци понављају из претходно изложених извештаја да се онда у датом излагању не понављају због економије времена, већ да фокус буде на областима које до тада нису изложене. Предочила је да је ова седница прилика да сви актери разговарају на тему економских, социјалних и културних права и питају једни друге оно што сматрају шпотребним. Указала је и на предлог редоследа излагања извештаја. Она је предложила да убудуће алтернативни извештаји буду својеврстан анекс државних извештаја са објашњењима шта је усвојено, уврштено у државни, шта није и због чега није.

Након тога је констатовала да су испуњени сви услови за рад. Председница Савета присутне још једном упознала са садржином Дневног реда који је подразумевао:

1. Представљање кључних налаза из извештаја у вези са Трећим периодичним извештајем Републике Србије о примени Међународног пакта о економским, социјалним и културним правима који ће бити представљен у оквиру 71. заседања УН Комитета за економска, социјална и културна права у периоду од 21. до 23.2.2022. године.
  - 1.1. Заједнички извештаји Иницијативе за економска и социјална права - А11 и групе организација;
ДИСКУСИЈА
  - 1.2. Извештај Платформе организација за сарадњу са УН механизмима за људска права;
ДИСКУСИЈА
  - 1.3 Извештај Центра за достојанствен рад;
ДИСКУСИЈА
  - 1.4. Извештај ПИН-Psychosocial Innovation Network
ДИСКУСИЈА
  - 1.5. Заједнички извештај - YOUTH SPECIFIC ALTERNATIVE REPORT;
ДИСКУСИЈА
  - 1.6. Извештај Save the Children и North West Balkans Balkans Migration and Displacemen Displacement Hub;
ДИСКУСИЈА
  - 1.7. Заједнички извештај ERA (LGBTI Equal Rights Association, GETEN, XY Spectrum и ДА СЕ ЗНА);
ДИСКУСИЈА

1.8. Извештај организације Праксис;
ДИСКУСИЈА

1.9.Извештај Центра за људска права Правног факултета
Универзитета у Београд
ДИСКУСИЈА

Након тога, председница Савета је дала реч представницима организација цивилног друштва за излагање извештаја.

**1.1. Заједнички извештаји Иницијативе за економска и социјална права - A11 и групе организација;
ДИСКУСИЈА**

Извештај Иницијативе за економска и социјална права- A11 и групе организација- ADRA, Група Б1, СК13, Центар живети усправно, Савез самосталних синдиката Војводине, Одбор за људска права Ниш, Удружење Излазак, ЛИЦЕУЛИЦЕ, PIN, РОЗА- Удружење за радна права жена, представио је Данило Ћурчић. Пре излагања напоменуо је да је при писању овог извештаја праћена листа питања коју је сачинио Комитет за економска, социјална и културна права уз додавање на појединим местима информација које су им се чиниле посебно значајним и које би могле да интересују Комитет имајући у виду временски период који је прошао од усвајања листе питања и дешавања у том међупериоду.

У извештају A11 и група организација навеле су да у Републици Србији није донета ни једна судска одлука заснована на одредбама Пакта; затим, да иако је Уставни суд у позицији да другим правосудним и управним органима даје смернице и тумачење у случајевима повреде економских и социјалних права, он то често не чини; Уставни суд избегава да учествује у оцени прописа који се односе на економска и социјална права, бар док су ти прописи на снази; 55% од укупног броја градова и општина у Србији није испунило законску обавезу оснивања службе бесплатне правне помоћи; Закон о бесплатној правној помоћи значајно је ограничио могућности ОЦД да пружају правну помоћ; такође, наведено је да је Законом о изменама и допунама Закона о забрани дискриминације прописано да законодавци и креатори политика имају социоекономску дужност приликом припреме и усвајања закона и јавних политика које могу утицати на рањиве и угрожене појединце (чл. 14(4)), међутим, од маја 2021. године није било идентификованих случајева спровођења социоекономске дужности, иако је припремљен и усвојен већи број релевантних јавних политика; у усвајању националних јавних политика релевантних за уживање економских, социјалних и културних права недостаје учешће погођених група, организација цивилног друштва и заинтересоване јавности. Данило Ћурчић је у излагању навео да је Комитету кроз овај извештај указано и на положај 400 вијетнамских радника ангажованих на изградњи фабрике гума „Линглонг“ у Зрењанину, на одговор државе у овом случају, информације колико је инспекцијских надзора обављено; било је речи и о запошљавању младих, њиховом положају на тржишту рада и програму „Моја прва плата“ који спроводи Национална служба за запошљавање и који не представља никакав вид радног односа, радног ангажовања већ, како наводи, нешто између, што нарушава систем радних права и доводи у питање да ли појединци укључени у овај програм имају пуну здравствену и социјалну заштиту или само ограничену здравствену заштиту, како је програмом прописано. Предмет излагања била је и минимална зарада, за коју је у извештају наведено да се не утврђује у

трипартитном дијалогу, већ је утврђује Влада Републике Србије; критеријуми за одређивање минималне цене рада нису довољно јасни; као и да просечна минимална зарада (на основу просечног броја радних сати месечно) од 35.012 динара покрива тренутно само 85,9% минималне потрошачке корпе. Информације које су достављене од стране Иницијативе A11 и групе организација, тичу се и социјалне заштите. Уредба о мерама социјалног укључивања корисника новчане социјале помоћи је нешто о чему се дуго прича и о чему се очекивали да ће већ имати неку врсту одговора у последњих седам година, међутим пока не је било; наведено је да у Србији је евидентан недостатак стратешке политике деинституционализације, а један од показатеља је и чињеница да су услуге персоналне асистенције веома недоступне особама са инвалидитетом- само 12% јединица локалне самоуправе у Србији финансира ове услуге и критеријуми за квалификовање за персоналну асистенцију су веома рестриктивни. У погледу права на адекватно становање наведено је да је координација између различитих локалних и националних власти у поступцима расељавања неформалних насеља и даље изазовна, а у неким случајевима оставља особе погођене иселјењем без крова над главом или без довољне подршке институција за социјалну заштиту; не постоји системски приступ за услове живота у више од 700 неформалних ромских насеља; Србији недостаје ефикасан систем социјалног становања; у Београду, у највећем комплексу социјалних станова, више од 60 породица живи без напајања електричном енергијом јер не могу да плате рачуне за комуналије, док је Град Београд покренуо извршни поступак против више од 200 породица ради наплате кирије и других рачуна за комуналије те су у ризику од иселјења; износ јавне потрошње за стамбени програм за припаднике снага безбедности знатно је већи од укупног буџета за социјално становање у Србији, а последња информација је била да је Влада за његову реализацију издвојила 64 милиона евра, што води ка томе да држава у зависности од групације грађана има (снаге безбедности), односно нема неопходна новчана средства (избеглице, интерно расељена лица, Роми и сл). Указано је и на ситуацију особа које живе без крова над главом, односно на бескућнике, не постоје поуздани подаци о броју људи који живе без крова над главом у Србији последично ни адекватне политике које се баве овим питањем, један од најчешћих проблема бескућника у Србији су системске препреке у добијању личних докумената; и у Београду и у Новом Саду, који су два највећа града у Србији, недостају адекватни и трајни смештајни капацитети за особе које живе без крова над главом; приступ Прихватилишту има низ препрека- број лежајева, неадекватност услова, компликованост административних процедура и критеријума; питање менталног здравља бескућника.

Поред извештаја наведеног у дневном реду седнице, Иницијатива A11 поднела је још један извештај Комитету за економска, социјална и културна права, у сарадњи са Центром за економска и социјална права из САД. Овај извештај се бави једним питањем, то је обавеза државе да максимално употребљава расположиве ресурсе ради прогресивног остваривања економских и социјалних права како је и прописано у члану 2 став 1 Пакта о економским, социјалним и културним правима. Извештај обухвата период од увођења мера штедње 2014. године. Неке од мера које су увођене тичу се повећања пореза на додату вредност, увођење пореза на имовину (које организације зову порез на сиромаштво, односно порез за социјално становање, порез за становање избеглица и интерно расељених лица), смањивање пензија и утврђивање максималног броја запослених у јавном сектору. Приликом успостављања ових мера Данило Турчић наводи да није постојала никаква процена утицаја ових мера на посебно угрожене категорије грађана, што Комитет захтева у оваквим ситуацијама; мере су непропорционално више погодиле неке групе

становништва, као што су нпр. жене запослене у јавној управи, људе који живе у сиромаштву и сл; начин на који се прикупљају средства, реч је о регресивним порезима, те тако Република Србија пропушта да уведе прогресивно опорезивање; указује на пропуштање прилике да се спроведу препоруке Специјалног известиоца за право на адекватно становање које су донете након последње посете у мају 2015. године, објављене 2016. године; наводи да Србија има ресурсе али да их неадекватно расподељује, троши на питања која нису приоритетно у вези са економским и социјалним правима и то илуструје низом примера; у овом извештају известили су и о питању неједнакости људи који се налазе у ситуацији екстремног сиромаштва и који су у ризику од сиромаштва; право на социјалну помоћ како се обезбеђује, ситуације прекида социјалних давања као и њен губитак у случајевима одбијања бесплатног обављања послова; смањивање броја запослених у Центрима за социјални рад уз паралелно повећање броја корисника као и смањење броја обука и професионалног усавршавања; такође наводи да Република Србија институционалне капацитете за борбу против сиромаштва и за социјалну инклузију смањује, наводећи пример престанка постојања Тима за социјално укључивање и смањење сиромаштва; недовољна новчана средста усмерена из буџета ка социјалној помоћи; део извештаја представља и информисање о мерама које је држава усвојила у циљу смањења последица у вези са ковидом по привреду и грађане, похвалан је обим издвајања, али су неке прилике пропуштене, нпр. необухваћеност новчаном помоћи од 100 евра лица која су најугроженија услед непоседовања личне карте, тако да постоји простор за боље таргетирање најугроженијих мерама које се предузимају.

1.2. Извештај Платформе организација за сарадњу са УН механизмима за људска права; ДИСКУСИЈА

Испред Платформе организација за сарадњу са УН механизмима за људска права, извештај је представила Милијана Трифковић. Извештај указује на положај Рома без пребивалишта и личне карте и услед тога њихово искључивање из новчане помоћи (100 € 2020. године и 80 € 2021. године) ради ублажавања последица пандемије, наводећи да је искључивање Рома без докумената из могућности добијања ове врсте помоћи у основи у супротности са препорукама међународних организација и уговорних тела за људска права, укључујући и оне из CESCR-а у вези са одговором на епидемију те је стога препорука да држава укључи Роме без докумената и друге угрожене грађане у мере за ублажавање пандемије. Даље, пријава пребивалишта је и даље међу главним препрекама за процену социјалних права за угрожене Роме, посебно за Роме са Косова и Роме који живе у неформалним насељима. Усвајање Закона о пребивалишту и боравишту грађана 2011. године био је најзначајнији корак у омогућавању пријаве пребивалишта за угрожене Роме. Овим законом је уведена могућност одређивања пребивалишта на адреси ЦСР за Роме из неформалних насеља и друге грађане који на други начин не могу да пријаве пребивалиште. Проблем који се јавља је дуготрајност поступака за утврђивање пребивалишта на адреси ЦСР као и арбитрарно одбијање захтева за пријаву пребивалишта. У погледу приступа документима, у извештају пажња је посвећена и лицима којима је одобрен азил али не могу да добију путну исправу за избеглице иако на то имају право, уз образложење од стране МУП-а да још увек није усвојен подзаконски акт којим се уређује формат путне исправе за избеглице, нити је Србија дала држављанство иједном странцу коме је дала азил. Те је стога једна од препорука Платформе да држава омогући приступ путним исправама и натурализацији за избеглице у Србији. У извештају се наводе и примери дискриминације банака избеглица и тражиоца азила из Ирана одбијајући да им отворе банковне рачуне,

те се као препорука наводи да држава предузме кораке у борби против дискриминације избеглица, тражилаца азила и миграната и омогући њихову интеграцију, укључујући могућност да отворе банковне рачуне и имају приступ јавним услугама без дискриминације. У погледу радних права, лица која траже азил могу да поднесу захтев за личну радну дозволу девет месеци након подношења захтева за азил, при чему акнаде за радне дозволе су и даље високе (укупно 130 €) и обично ове категорије странаца немају потребан износ новца за овај трошак. Као најједноставније решење предлаже се аутоматско признавање на рад лицима којима је азил одобрен, без потребе за издавањем појединачних радних дозвола. У вези са социјалном заштитом, наводи се да износ новчане социјалне помоћи у Србији није довољан за покривање основних животних трошкова. Он се одатно умањује прекидима примања новчане социјалне помоћи (што је супротно препоруци Комитета да се спрече сви неоправдани прекиди у расподели накнада из социјалног осигурања) као и смањењем социјалних давања за износ (замишљене) изгубљене зараде. У излагању Милијана Трифковић наводи да се извештај осврће и на умањење пензија од 2014. до 2018. године, за шта није успостављен механизам надокнаде као и да је пензионерима у овој ситуацији ускраћено право на правни лек. По питању остваривања права на родитељски додатак услов који се поставља је да су деца вакцинисана и да редовно похађају основну школу и обавезно предшколско васпитање и образовање, што има несразмеран утицај на угрожену ромску децу. Наводе се и проблеми у области образовања, као што су недовољна укљученост деде тражилаца азила у предшколско образовање и недоступност бесплатних учбеника за њих. Такође, указује се на недовољне мере подршке за оснаживање и запошљавање жртава трговине људима. Поменут је значај законског признавања истополна партнерства, о чему није било више речи у излагању с обзиром да је то тема која ће бити садржана у једном од наредних излагања. Преостали део извештаја Платформе представио је Милан Филиповић. Истакао је недостатак експлицитног мандата Заштитника грађана; пад у сарадњи Заштитника грађана са организацијама цивилног друштва од избора новог омбудсмана 2017. године; повлачење великог броја организација цивилног друштва из Националног превентивног механизма за тортуру; затим речено је да је остварен пораст броја доприноса омбудсмана у законодавном процесу у 2019. и 2020, међутим квалитет ових доприноса је и даље слаб. Остварио је и осврт у погледу примене Закона о бесплатној правној помоћи, истакавши да је проблем да општине не предвиђају потребна средства за ангажовање адвоката као и да предвиђена нижа тарифа није довољна за адвокате те из тога следе ситуације да грађани ка њима буду упућени а да их адвокати одбијају.

1.3 Извештај Центра за достојанствен рад; ДИСКУСИЈА

Извештај Центра за достојанствен рад је сажетак анализе стања социјалних и економских права из 2019. године. Сарита Брадаш изнела је главне налазе у погледу примена одређених чланова Пакта. У погледу члана 3, који се односи на родну равноправност, истакнуто је да је да постоји родни јаз у стопама запослености, који постоји у свим старосним групама и на свим нивоима образовања. Следећи проблем је сегрегација у погледу занимања и сектора делатности – жене су запослене у секторима који су мање плаћени. Родни јаз у зарадама је у периоду 2014-2018. порастао и постоји у већини сектора делатности, у истим занимањима, у приватном и јавном сектору. У погледу члана 6 и права на рад, истиче се да постоји мањкавост података како би се оформиле адекватне мере и политике запошљавања. Додаје се да је изменама Закона о

запошљавању и осигурању у случају незапослености 2017. смањен обим права незапослених, који су уједно и у највећем ризику од сиромаштва. У погледу члана 7, који се односи на индивидуална права запослених, истиче се проблем дефиниције појма запосленог у Закону о раду, која је веома уско постављена. Радно ангажованима по уговору о привремено-повременим пословима ускраћено је низ права, будући да се не квалификују као запослени у складу са Законом (нпр. право на минималну зараду, право на ограничено радно време). Нетипични уговори о радном ангажовању се све чешће закључују. Колективна радна права, у вези са чланом 8 Пакта, су доступна само лицима са закљученим уговором о раду. У погледу права на одговарајући животни стандард, може се констатовати да су социјални трансфери недовољни по обухватности. Удео издвајања за пружање социјалне помоћи у БДП-у се смањује из године у годину. На крају, у погледу члана 13 и права на образовање, критикује се концепт дуалног образовања, који представља негацију радних права деце узраста од 15 до 18 година. Може се чак говорити и о радној експлоатацији деце, будући да она нису у радном односу, уговор о учењу кроз рад закључују родитељи у њихово име, примају накнаду нижу од минималне гарантоване зараде и не постоје плански и стратешки документи који би оправдали овакав систем образовања и гарантовали њихову конкурентност на тржишту рада.

Ивана Јоксимовић је поставила неколико питања у вези са извештајем Центра за достојанствен рад. Најпре, коју структуру података би требало да се подразумева Анкета о слободним радним местима и који ниво разложености тих података је неопходан, као и да ли би Национална служба за запошљавање ту требало да има неку улогу (поред Републичког завода статистику); затим, да ли организација располаже подацима о односу оних који су запослени на одређено и неодређено време; да ли располажу подацима који су узорци тога што је код жена присутна већа стопа сиромаштва него код мушкараца; и, у погледу дуалног образовања, да ли организација располаже подацима о евентуалним ефектима овог програма у погледу повећања радне оспособљености и конкурентности на тржишту рада ученика који су прошли кроз програм?

Сарита Брадаш је одговорила на постављена питања. У погледу Анкете о слободним радним местима, постоји разрађена методологија, методологија EUROSTAT-а, те се иде у процес њеног прилагођавања. По питању учешћа НСЗ истиче да она уназад 4-5 година спроводи Анкету послодаваца која има низ методолошких мањкавости те не омогућује предикцију потреба на тржишту рада. Наводи да требутно постоје извештаји који указују на несклад између понуде и потражње не прецизирајући потребне детаље што отежава доношење закључака. Што се тиче односа броја запослених на одређено и неодређено, наводи података о преко 500 000 људи који ради на одређено време тренутно у Србији, односно сваки четврти запослени радник. Стопа сиромаштва, односно феминизација сиромаштва, где Сарита Брадаш као потенцијалне узроке наводи мере штедње које су се одразиле на запослене у јавном сектору у ком већину чине жене, затим смањење пензија, при чему жене су те које иначе имају ниже пензије. По питању програма дуалног образовања, наводи да не располажу подацима о ефектима програма Моја прва плата. Наводи податак о NEET стопи (односно стопи младих који нити су запослени, нити се образују, нити су у обуци) је знатно нижа код ученика који су завршили средње опше образовање (гимназије, уметничке школе) него код оних који су завршили средње стручно образовање.

Светлана Ристић, Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре, поставила је питање у вези са податком о 500 000 људи који раде на одређено- да ли је то категорија заспослени на одређено време и запослени на привременим и

повременим пословима и да ли Центар за достојанствен рад располаже подацима о структури запослених на одређено време, односно који део тог броја чине запослени на привременим и повременим пословима. Сарита Брадаш је потврдила да је реч о тој категорији и да је број оних који су запослени на привременим и повременим пословима око 30 000 према Анкети о радној снази, још 30 000 на сезонским пословима, што подразумева да су преостали на одређено.

1.4. Извештај PIN-Psychosocial Innovation Network ДИСКУСИЈА

Маша Вукчевић Марковић, испред PIN-а који се бави заштитом менталног здравља и радом са угроженим групама, представила је извештај који се бави претежно том темом. Фокус извештаја је био на питањима 24 и 25, поред тога у извештају се настојало указати на иницијативе у вези са менталним здрављем које су у претходних неколико година биле предузете. Дати су примери организовања друштвеног дијалога на тему менталног здравља, ближа сарадња организација цивилног друштва и државних институција по питању ове теме, прво национално истраживање финансирано од стране Фонда за науку, многе иницијативе у поседње две године од почетка короне: иницијатива клинике Лаза Лазаревић, сос телефони за различите групе људи. Маша Вукчевић Марковић је предочила је групе тема које су биле предмет извештаја. Први блок, регулисање правног оквира, конкретно да ли ће се предложеном ревизијом Закона о заштити особа са менталним инвалидитетом сагледати препорука Комитета против тортуре (Завршне напомене 2021, ст. 26. (а)) у погледу принудног лечења и употребе физичког спутавања?; и потреба усвајања Закона о психотерапији и стандарда за лиценцирање саветодавних и терапијских услуга. Други блок тема, унапређење доступности и квалитета услуга, при чему се као главни приоритет наводи ургентна хоспитализација младих; затим наводи се да постоји тренутно пет центара за ментално здравље од планираних 20, као и потреба да то буду центри у заједници одвојени од установа секундарне и терцијарне здравствене заштите, као и да имају подјединице за децу и младе; потреба за увођењем транспарентних механизма за евалуирање ових услуга, њиховог квалитета и ефикасности. Трећа група тема, потреба за санкционисањем сваког медијског извештавања које је у супротности са Етичким кодексом, Законом и Уставом, посебно свако сензационалистичког извештавање о самоубиству у папирним и електронским медијима и свако извештавање у вези са проблемима особа са тешкоћама у домену менталног здравља; мултисекторска сарадња у погледу заштите менталног здравља мора да буде јача, пре свега у погледу сарадње између Министарства здравља и Министарства за рад, запошљавање, борачку и социјалну политику и њихов заједнички акциони план у погледу заштите менталног здравља; потреба за ревидирањем Акционог плана, затим доношење новог као и транспарентнији рокови када би нешто било урађено, на који начин и активнија сарадња са организацијама цивилног друштва у погледу остваривања онога што би било предложено Акционим планом. Претходно је било у вези са питањем 24, следи оно што је изложено у вези са питањем 25, при чему је фокус био на заштиту менталног здравља избеглица и миграната у Србији. На почетку је истакнуто оно што је урађено добро у овој области. Континуирано спровођење истраживања у сарадњи организација цивилног друштва и државе; затим донете смернице за заштиту менталног здравља; први координациони механизам који је окупио и државне институције, невладине организације и међународне агенције; затим, држава би требало да настави са редовним састанцима Радне групе за заштиту менталног здравља избеглица, тражилаца азила и миграната, у складу са унапред дефинисаном динамиком и модалитетом рада, с обзиром да је претходно

8. октобра 2021. године организована прва Радна група за ментално здравље на челу са Министарством здравља, а Радна група за МЗ је постала званични национални механизам за координацију (међутим, након првог састанка у надлежности Министарства здравља, упркос залагању за наставак рада РГ, нису организовани даљи састанци); финансирање услуга МЗ, пре свега психолошке подршке, до сада је било примарно кроз цивилни сектор, те се поставља питање одрживости, помак је начињен постепеним укључвањем Министарства здравља; затим скрининг менталног здравља као редован део иницијалног здравственог прегледа што би омогућило рану идентификацију особа којима је неопходна подршка и тиме растеретио систем касније; одживост услуга и већи пренос одговорности на државу; психијатријско лечење и хоспитализација, јављају се потешкоће у погледу превоза и преводиоца где се као решење види другачија расподела расположивих ресурса; потеба за даљом едукацијом здравствених радника по питању рада са овом популацијом.

Председница Савета, министарка Гордана Чомић, се јавила за реч како би дала информацију како државна делегација представља извештај пред сваким Комитетом, па тако и Комитетом за економска, социјална и културна права, напомињући да је у основи заједнички рад. По питању дела о неопходности успостављања недостајућег нормативног оквиру који се помиње у извештају PIN-а постоје три врсте препрека (контекстуалне, ситуационе и нормативне). Контекстуалне настале услед тога што недостаје међусобан разговор актера о стратешким правцима промена у примени социо-економских права. Ситуационе препреке услед недостатка дијалога. И наводећи да ће увек постојати један део становништва који је погођен проблемом, нпр. незапосленост. Истакла је да је започет процес припреме дијалога, прво радног а онда и правог, у сарадњи са министарствима о садржини Закона о бесплатној психотерапијској помоћи, Центрима за ментално здравље на нивоу месне заједнице, психолозима и лиценцама за рад.

На претходно речено надовезала се Маша Вукчевић Марковић са предлогом, при том стављајући организацију PIN на располагање, да се потенцијално организује неки вид радне групе како би се заједно радило на праћењу новог Акционог плана који треба да буде донет, где би поставка радне група била заиста радно-оперативног типа не промотивног. Напомињући да је утисак да ресурса има много више него што су они коришћени, неопходно је да се ресурси сагледају и адекватно распореде, усмере, при том координисано.

Председница Савета је одмах истакла да је без даљег разматрања овај предлог усвојен. Предлози, знање и савети организација цивилног друштва биће сагледани при формирању предлога нормативног оквира и мимо радне групе у циљу што боље рефлуативе.

1.5. Заједнички извештај - YOUTH SPECIFIC ALTERNATIVE REPORT; ДИСКУСИЈА

Испред YOUTH коалиције извештај у чијем фокусу су млади, представио је Горан Сандић. Напоменуо је да се 47 добијених препорука од укупно 390-400 може довести у везу са положајем и правима младих у РС као и да Комитети немају развијену праксу бављења правима младих, с тога је идеја и да се РС и Комитету скрене пажња на посебне изазове са којима се суочавају млади при уживању својих људских права и основних слобода. Предочене су информације у вези са менталним здрављем и младима и дискриминацијом. Указано је да младе LGBT особе су често жртве злостављања и физичког насиља, при том неретко у

институционалним оквирима и да изостаје реакција по питању поднетих пријава. С тим у вези је препорука коалиције да држава успостави механизме за пријављивање и ефикасно и ефетивно решавање инцидената дискриминације у установама за домски смештај и школама. По питању младих особа са инвалидитетом, поготово девојака и девојчица, наведено је да се налазе у осетљивом положају и да нису довољно укључени у процесе доношења одлука који се њих тичу. Стратегија развоја здравља младих није мењана од 2006. године те је као таква застарела; такође, недостају стручњаци за ментално здравље младих, поготово у малим местима; а тренутни број центара за ментално здравље је недовољан. Истакнут је проблем сензационалистичких натписа о менталним проблемима и суициду у медијима; потреба за успостављањем јединственог регистра пружалаца услуга психосоцијалне подршке. Остатак извештаја YOUTH коалиције представила је Тара Петровић, односно тему право на рад и млади. Истакла је неповољнију позицију младих на тржишту рада у односу на остатак популације. Наведени су неки од статистичких података изложених у извештају. Више од једне петине незапослених у Републици Србији су млади од 15 до 30 година; свака четврта млада особа у Србији није у образовању, запошљавању или обуци (NEET); свака пета запослена млада особа зарађује мање од минималне зараде; висок је удео младих на уговорима на одређено време, који су и у највећем ризику од губитка посла; висок ниво ангажовања младих у занимањима ниског статуса. Осврт је начињен на одређене прописе и политике из области рада и запошљавања а од посебног значаја за младе, попут Закона о радној пракси и Закона о волонтирању. Анализа је остварена са аспекта у којој мери они доприносе остваривању и унапређењу људских права младих у овој области. Подаци о спровођењу активних политика тржишта рада у 2019. години показују да најугроженије групе младих, поготово оне вишеструку угрожене, нису приоритизоване; ни једна мера није била усмерена ка младима који су ван евиденције НЗС; као и то да је фокус усмерен пре свега ка високообразованим младима. Потрено је посветити више пажње младима са инвалидитетом у контексту тржишта рада, поготово младима са менталним сметњама, с тим у вези и питању лишавања пословне способности; постојеће националне политике које имају за циљ побољшање изгледа за запошљавање младих са инвалидитетом су оцењене као неефикасне; број младих са инвалидитетом укључених у програме које спроводи НЗС су мали. Истакнут је пример добре праксе, запошљавање уз подршку, услуга која је пилотирана од стране Удружења грађана наша кућа и UNDP-а. По питању политика и процеса њиховог доношења, а које се тичу волонтирања, радних пракси, запошљавања забележене су одређене мањкавости у процесу њиховог доношења и евалуације. Нпр. Програм моја прва плата, поред до сада поменутог у вези са овим програмом, напомиње се да нигде није доступан документ о евалуацији овог програма; радне праксе, као област која се мора унапредити и радити на спречавању могућих злоупотреба младих који учествују у радним праксама (непотписивање уговора, неостваривање новчаних накнада и сл); по питању израде нацрта Закона о радној пракси недостајала је транспарентност процеса и обавештеност јавности о почетку рада и активностима радне групе, и сам нацрт који је објављен, односно одређена његова решења су критикована (ризик од коришћења практиканата уместо плаћене радне снаге); у погледу волонтирања наводи се неадекватан правни оквир, као и ниска стопа волонтирања, истиче се потреба за новом законском регулативом ове области, као и критика самог процеса израде овог закона с обзиром да се приоритизује брзина доношења закона уместо квалитета расправе о најбољим решењима. Препоручује се већа могућност учешћа организација цивилног друштва, пре свега оних које се баве младима, и то у процесу изградње законодавног оквира, његове примене и препорука остваривања међусекторске сарадње са релевантим институцијама,

као и јачање процеса евалуације ефеката политика у овој области са укљученошћу ОЦД у тај процес.

1.6. Извештај Save the Children и North West Balkans Balkans Migration and Displacement Hub; ДИСКУСИЈА

Влада Шаховић, испред организације Save the Children, објаснио је да се алтернативни извештај ове организације фокусирао на децу без пратње и раздвојену децу у покрету. Извештај се базира на питања 10, 11 и 25 са Списка питања које је доставио Комитет. У погледу ефикасности азилне процедуре, забележено је дуго трајање процедура и кршење рокова за одлучивање по захтеву за азил, који трају и до 19 месеци. Подсећа да би поступци који се тичу деце требало да имају приоритет међу захтевима за азил. Даље, наглашава да није сасвим јасно да ли се тражиоци азила обавештавају о свим својим правима у поступку. Резултати истраживања показују да сам поступак није адаптиран потребама деце. Примећене су одређене недоследности у раду КИРС-а. Дат је пример два слична случаја два дечака из Авганистана, о којима је одлучено на другачији начин у распону од само 2 дана, иако су безбедносни разлози били основ за додељивање супсидијарне заштите. У погледу образовања, потенцијално постоје недостаци у погледу припремне наставе српског језика и неке врсте додатне подршке у образовању. Нормативни оквир у погледу приступа новчаној и социјалној помоћи је уређен, али истраживања показују да тражиоци азила нису у довољној мери обавештени о својим правима у том погледу, нити на који начин могу да их остваре. У погледу приступа здравствене заштите, проблем са којим се суочио Центар за прихват тражилаца азила у Боговађи више од годину дана није решен, те његови корисници немају приступ здравственој заштити у самом Центру.

Снежана Пантић Аксентијевић, испред Министарства здравља, поставила је питање да ли деца без пратње и раздвојена деца имају приступ услугама здравствене заштите у најближем Дому здравља.

Влада Шаховић одговорио је да старатељи деце, односно запослени Центра за социјални рад, омогућавају приступ здравственим установама деци у ургентнијим ситуацијама.

Снежана Пантић Аксентијевић одговорила је да су хитна помоћ и услуге здравствене заштите домова здравља доступне и нашим држављанима и тражиоцима азила, под једнаким условима.

Влада Шаховић нагласио је још једном да стање на терену није онако како је Законом прописано.

Реч је добила представница PIN-а, која је искористила прилику да потврди наводе колеге Шаховића да до сада није пронађено решење за Центар у Боговађи. Дом здравља је на великој удаљености од Центра, а у питању су малолетна лица која би морала ићи уз пратњу старатеља, што знатно отежава приступ здравственој заштити.

Снежана Пантић Аксентијевић је додала да је КИРС у обавези да организује превоз до локалног дома здравља и нагласила да је проблем у техничким аспектима, а не суштинске природе. Министарство здравља надлежно је за

пружање хитне медицинске помоћи и хитног транспорта, али не и за превоз до локалног дома здравља.

Соња Тошковић је потом скренула пажњу на проблем издавања здравствених књижица за лица којима је одобрен азил у РС, што јесте у домену надлежности Министарства здравља.

Светлана Ристић, Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре, скренула је пажњу присутнима да треба водити рачуна о терминологији и разликовати статус избеглица и тражиоца азила. Такође, искористила је прилику да скрене пажњу присутнима на проблем Рома, интерно расељених лица са Косова.

Председница Савета, Гордана Чомић, истакла је да се нада да ће сви Роми приступити попису стаовништва који треба да се спроведе, како бисмо имали прецизније податке о броју ИРЛ са Косова.

Соња Тошковић је такође скренула пажњу присутнима на проблем терминологије и појма избеглице, и нормативно-правно и у пракси. Услед тога, примера ради, деца избеглице имају отежан приступ предшколском образовању, по Закону о азилу и привременој заштити. То нису избеглице у смислу других закона који се односи на избеглице са територије бивше СФРЈ. Потребна је хармонизација законских и подзаконских аката у том смислу.

Ружица Банда, испред мисије ОЕБС-а у Србији, потврдила је наводе Соње Тошковић у погледу проблема приступа здравственој заштити, поготову након потписивања Споразума о социјалном осигурању између Републике Хрватске и Србије. Постоји и проблем у погледу пребивалишта и боравишта избеглица са простора бивше Југославије, затим проблеми у погледу права на социјално становање и ослобеђење од накнада за коришћење тог простора. И даље постоје проблеми везани за примену Споразума о социјалном осигурању, као и пуног остваривања социјалних и економских права, посебно у погледу регулисања радног стажа, радног ангажовања и здравствене заштите. Истакла је значај и квалитет сарадње са Комесаријатом за избеглице како би се нашла решења проблема избеглица. Нагласила је значај спровођења регионалног програма за становање, као пример добре праксе сарадње у региону ради решавања проблема избеглица из бивше Југославије.

1.7. Заједнички извештај ERA (LGBTI Equal Rights Association, GETEN, XY Spectrum и ДА СЕ ЗНА); ДИСКУСИЈА

Никола Планојевић је представио заједнички извештај наведених организација о положају ЛГБТИ особа у Србији. Подаци о неповољном положају ове групе становништва у погледу остваривања економских, социјалних и културних права наведени су у извештају а поткрепљени релевантим истраживањима. У представљању извештаја фокус је био на три кључна сегмента у ком ЛГБТИ особе имају изразито неповољан положај: рад и запошљавање, здравствена заштита и остваривање права на регулисана партнерства. По питању измена Закона о забрани дискриминације поздрављено је признавање полних карактеристика као личног својства, поред сексулане оријентације, родног идентитета. Наглашава да дискриминација ЛГБТИ особа на пољу рада остаје свеprisутна, што даље има директан утицај на висину прихода, стопу ризика од сиромаштва, на материјалну ускраћеност и сваки сегмент радног односа- пријава

за посао, напредовање на послу и сл. Највеће последице остају по трансродне и интерсекс особе, те су тако они најугроженији по питању остваривања радних права. Наведен је податак да ЛГБТИ сматрају у највећој мери да постојећи механизми не могу да гарантују њихову заштиту на радном месту, као и да послодавци не санкционишу дискриминацију на прави начин. С тога је неопходно увести свеобухватну стратегију за сузбијање дискриминације ЛГБТИ особа и унапређење њихових социјално-економских права, са посебним фокусом на област запошљавања. По питању здравствене заштите истиле да ситуација није ништа боља. Присутна је дискриминација, недостатак услуга и добрих пракси што негативно утиче на све припаднике ЛГБТИ популације, нарочито трансродне и интерсекс особе. Нпомиње да су трансродне особе у Србији и даље патологизоване те се од њих тражи да спроводе хормонску терапију и психијатријску процену пре приступа правном препознавању полова. По овом питању у посебно неповољној ситуацији су транс жене с обзиром да им је отежан или потпуно онемогућен приступ хормонској терапији, а када им је она доступна морају самостално да је финансирају. Наводи да у РС не постоје одговарајући подзаконски акти којима се регулише положај интерсекс особа, нити њихов положај у току раста и развоја. Наведено је да геј и бисексуални мушкарци су и даље посредно дискриминисани при донацији крви и репродуктивног материјала. Неопходно је усвојити свеобухватан закон о законском препознавању рода, увести прецизне медицинске и административне протоколе и упутства о положају интерсекс особа као и о транс и интерсекс афирмацији здравствене заштите на основу самоидентификације у складу са међународним стандардима и у сарадњи са транс и интерсекс организацијама цивилног друштва. Подсетио је да истополна партнерства и остваривање свих социо-економских права која би би из тога проситекла још увек нису регулисана. Такође, Никола Планојевић је поздравио напоре Министарства за људска и мањинска права и друштвени дијалог на изради нацрта Закона о истополним партнерствима и навео да постоји потреба за доношењем овог закона како би истополним паровима била омогућена једнака права као и брачним паровима (једнак приступ правима наследства, породичним правима, социјално-економским правима, заједничком хранитељству и усвојењу, као и третман вештачке оплодње при том без додатних и дискриминаторних услова у односу на брачне парове.

Председница Савета је истакла да јој је жао што Закон о истополним партнерствима већ није донет, и навела је да је стављен у план рада следеће Владе као и Закон о родном идентитету.

За реч се јавила Ивана Крстић, Правни факултет, и чланица Републичке комисије за трансродна стања. Напоменула је да је на последњем састанку комисије донета препорука Министарству здравља да се хормонална терапија као и 35% трошкова операције промене пола које сноси појединац финансира из буџета.

Биљана Гинова, испред организације ERA, огранак Македонија, јавила се како би истакла проблеме лезбејки и бисексуалних жена. Истополно партнерство се у Србији не признаје, а за приступ вештачкој оплодњи у пракси се тражи да се особе у некој врсти заједнице, те тако настаје спреченост заснивању породице и дискриминација по овом питању.

1.8. Извештај организације Праксис; ДИСКУСИЈА

Извештај организације Праксис представио је Милан Радојев. Навео је да организација, између осталог, пружа бесплатну правну помоћ лицима у ризику

од апартидије, односно лицима која нису уписана у матичну књигу рођених, која немају државанство, односно личне документе. Скоро искључиво се ради о Ромима, који спадају у социјално најугроженије грађане. У извештају је наведен проблем приступа бесплатној правној помоћи и новостима које је донео Закон о бесплатној правној помоћи. Према преовлађујућем тумачењу одредаба закона, невладиним организацијама није дозвољено да пружају бесплатну правну помоћ у судским поступцима, па чак ни да пружају помоћ у управним поступцима. У многим случајевима једина опција за грађане била је да пред општинским органима покрену поступак за добијање бесплатне правне помоћи коју пружају адвокати или општинске службе правне помоћи. У готово свим случајевима њихови захтеви су одбијани, и то увек усмено, без писане одлуке. Изостаје одговарајућа информативна кампања, с тога већина маргинализованих и социјално угрожених грађана још увек не зна да има право на бесплатну правну помоћ нити где да потражи помоћ. Као општи услов за добијање ове помоћи наводи се материјална угроженост, међутим особе које немају личне документе не могу ни да прибаве потребну документацију којом би доказали стање материјалне угрожености, што је још једна мањкавост закона. Затим, проблем приступа личним документима, за шта је Комитет 2014. године донео препоруку да РС избеглицима, повратницима, ИРЛ, посебно Ромима у неформалним насељима обезбеди ефективан приступ поступцима за упису у матичну књигу рођених и пријави пребивалишта како би се олакшао приступ личним документима. Док се то не оствари свим тим лицима обезбедити приступ економским, социјалним и културним правима. Упркос препорукума, ништа се није променило наводи Милан Радојев. Потребно је да одмах по рођењу дете буде уписано у матичну књигу рођених. У РС то није могуће услед непоседовања од стране мајке извода из матичне књиге рођених и личне карте (или пасоша за странце). Ово даље захтева различите поступке пред ЦСР, матичном службом, судом при чему су ти поступци дуготрајни, захтевају бесплатну правну помоћ тим лицима, компликовани су и одлажу упис детета одмах по рођењу. Надлежна министарства су крајем 2020. године донела Инструкцију за поступање у случајевима рођења детета чији родитељи немају лична документа ради омогућавања уписа у матичну књигу рођених. Међутим, она није правно обавезујући акт и не бави се питањем како да се дете мајке која нема лична документа одмах по рођењу упише у евиденцију. Ово се посматра као покушај решавања овог проблема, међутим она није решење. Могућност накнадних уписа у матичне књиге рођених, за шта је значајан помак направљен 2012. године, када је измењен Закон о ванпарничном поступку како би се омогућило да они који нису могли да буду уписани у матичну књигу рођених у управном поступку то учине у ванпарничном поступку пред судом. Као резултат тога, многи људи су успели да се упишу у матичне књиге рођених и добију лична документа. Међутим напредак би могао бити значајно угрожен закључком Врховног касационог суда из 2020. године о надлежности ванпарничног суда у поступку утврђивања времена и места рођења. У пракси ова пресуда ће значајно продужити и отежати упис у матичне књиге рођених. Проблематично је и што је суд заузео став да се ови поступци могу водити само ако је управни поступак за накнадни упис у матичну књигу рођених претходно био неуспешан, а за управни поступак је од почетка јасно да ће бити неуспешан. Додатно, лица уписана у косовске матичне књиге рођених не могу да покрену ванпарнични судски поступак и грађани не могу да остваре никаква права у Србији на основу косовских докумената. Многи грађани који су рођени и пријављени на Косову остаће без могућности пријаве у Србији. Свеукупно само се повећава број људи који нису уписани у матичне књиге рођених и који немају лична документа. Затим, Законом о пребивалишту и боравишту грађана из 2011. године била је омогућена пријава пребивалишта на адреси центра за социјални рад. У пракси,

лицима која већ имају пријављено пребивалиште ова опција је ускраћена, иако годинама или деценијама не живе у месту пребивалишта и изгубили су везу са тим местом (ово се пре свега односи на расељене Роње са Косова, који су населили неформална насеља у Србији). У погледу социјалне заштите, Законом о социјалној заштити намеће се још један услов (поред услова да се корисници обавезују да учествују у неким облицима неплаћеног рада, обука и сл) за добијање социјалне помоћи. Прописано је да појединац, односно члан породице који је неспособан за рад, а има сродника са којим не живи у породици а који је према закону којим се уређују породични односи у обавези да учествује у његовом издржавању и у могућности је да учествује у његовом издржавању, уз захтев за утврђивање права на новчану социјалну помоћ дужан је да достави и правноснажну судску одлуку о издржавању од сродника, односно судско поравнање закључено са сродником у складу са законом којим се уређују породични односи или доказ да је код надлежног суда покренуо поступак ради утврђивања обавезе издржавања од сродника. Увођење обавезних парница против најближих сродника додатно отежава ионако сложен управни поступак, може да наруши породичне односе и оптерећује додатно судски систем. Као још један проблем, наводе се дечији рани и принудни бракови. Ова пракса махом погађа ромску децу, те се као предлог наводи измена Породичног закона у делу одредбе којом се даје могућност одобравања брака за лица млађа од 18 година, спровођење информативних кампања у ромској популацији као и тренинзи на ову тему за службенике у релевантним службама. По питању здравствене заштите, лица која нису уписана у матичне књиге рођених и која немају лична документа могу приступити само хитној медицинској помоћи, за све остало морају да плаћају. Чак ни деца ни труднице, не могу да се пријаве за здравствено осигурање ако нису уписане у матичне књиге рођених и ако не прибаве друга потребна документа (у зависности од основа осигурања). Постоје ситуације у којима породиљама и члановима њихових породица буде запређено да им неће бити дозвољено да однесу новорођенче из породилишта док се не плате сви болнички рачуни. Лица која имају лична документа а немају пријављено пребивалиште у месту у коме живе имају такође проблем, имају право само на примарну здравствену заштиту. При том имају проблем са пријавом пребивалишта у месту у ком живе.

Стеван Глигорин из Министарства државне управе и локалне самоуправе, јавио се за реч. Наводи да према истраживању из 2020. године, чијим подацима располаже, у РС број лица која нису уписана у матичну књигу рођених је 253, број лица број лица која немају држављанство је 275, број лица која немају личну карту је 1 032, број лица која немају пријављено пребивалиште је 2 027. Упитао је представника Праксиса да ли организација располаже другим подацима, и позвао га да их предочи, као и да за проблеме и податке којима организација располаже пишу Министарству државне управе и локалне самоуправе.

Милан Радојев наводи да је упознат са поменутиим истраживањем, међутим наводи да бројеви који су поменути су заправо већи, а да различити фактори доприносе да се сва лица не изјасне о непоседовању докумената, до самих лица је тешко и доћи. Навео је да у протеклој години само организација Праксис има 161 пријављен случај у којем треба покренути неки од поступака уписа у матичну књигу рођених. Број се смањује, али и даље настају нови случајеви. Оно што може да се уради како би се предупредио број нових случајева јесте да свако дете буде уписано одмах по рођењу. Показало се да у самом породилишту ни здравствени радници не упућују породиље у сам процес и процедуре.

Стеван Глигорин наводи да запослени у Министарству државне управе и локалне самоуправе који се баве овим питањем истичу као суштински проблем око правила правне сигурности да ли се све може урадити брзо, непосредно, без докумената. Као и да проблем настоје да реше уписом мајке у матичну књигу рођених. Наводи да је помак остварен као и да постоји простор за даље унапређење. Још једном је позвао организацију Праксис да достави своје податке, поготово ако садрже ставку географске расподеле случајева, како би се интервенције и на тај начин усмериле.

Ивана Крстић, наводи да је потребно да се зна да су при доношењу Закона о бесплатној правној помоћи примењене све методологије неопходне да се у дугом временском периоду закон донесе, у смилсу да су узета у обзир искуства пројекта UNDP-а из 2004. године, 2011. године је формирана Радна група, водило се рачуна о регионалном искуству а потом и националном искуству. Да би 2019. године био донет Закон у својој најгорој верзији и то због једне интересне групе (адвоката) која је инсистирала да има доминантну улогу, а за коју сад чује да одбија да пружи своје услуге. Обратила се представнику Министарства државне управе и локалне напомињући да дуго је свега једна четвртина општина имала одељења која се баве пружањем бесплатне правне помоћи, те да треба сагледати требутни број општина које располажу овим одељењима. Дала је и предлог за покретање специјализоване обуке службеника одељења јединица локалне самоуправе у вези са бесплатном правном помоћи (не само тренутне обичне обуке које указују полазницима шта је бесплатна правна помоћ).

Председница Савета је напоменула да постоји идеја о друштвеном дијалогу на тему механизми за остваривање људских права и људска права група за које се праве посебни механизми. Не зна када би био тај друштвени дијалог ни како би се реализовао, али постоји замисао да се он одржи.

1.9.Извештај Центра за људска права Правног факултета Универзитета у Београд **ДИСКУСИЈА**

Извештај Центра за људска права Правног факултета Универзитета у Београд представила је Ивана Крстић. Овај центар је део Института за правне и друштвене науке Правног факултета. Напоменуто је да први пут се указала прилика да Центар пише овакав извештај, као и да су у његовом сачињавању учествовали студенти и студенткиње четврте године. Идеја је била предмет извештаја буде утицај животне средине на одређена права која су гарантована Међународним пактом о економским, социјалним и културним правима. Пре свега фокус је био на члан који се тиче права на здравље, те су се у уводном делу извештаја позвали на Општи коментар број 15 Комитета за економска, социјална и културна права. У извештају су показали са којим изазовима се Србија суочава у овој области, да у РС постоји проблем са здравом животном средином, али и да постоји добар правни оквир, да је доста закона донето у овој области али и да недостају подзаконски акти и да је имплементација проблем. У извештају се користе одређени случајеви као илустрација наведених података и проблема и на крају су изложене препоруке које Центар за људска права даје у вези са овом темом. Такође, указано је да не постоји довољно података о утицају проблема са животном средином на осетљиве групе, као ни да финансирања заштите животне средине нису довољна те и по том питању постоји простор за напредак.

Председница Савета се захвалила свима на извештајима и излагању, као и на квалитету рада свих присутних током седнице. Предочила је да ће бити тражено

одбрење организација да се њихови извештаји објаве на званичној интернет страници Министарства за људска и мањинска права и друштвени дијалог.

Потом је председница Савета, министарка Гордана Чомић, закључила тематску седницу.

Записник сачинила
Тања Срећковић, секретар Савета